

KERKBLAD

Jaargang 27 - nummer 18
vrijdag 9 oktober 2020
editie Dokkum e.o.

G eandewei

Protestantse
Kerk

De kerk zit in een stroomversnelling

Wat het woord genade
ons leert

Geloofsgetuige
John Woolman

Tweehonderd jaar na
E.A. Borger

Column René Romijn

Van bovenaf

Soms voel ik mij net zo'n ouderwetse god. Zo één die vanuit de hoge alles bekijkt wat er in de wereld gaande is. Ik zie dan belangrijke personen, gebeurtenissen uit een glorieus verleden, fraaie landschappen en zelfs geldwaarden. En dat allemaal op onooglijke stukjes papier met een kartelrandje er omheen. U begrijpt het al: ik zit gebogen over mijn postzegelverzameling. Minibeeldjes van over de hele wereld.

Daarbij heb ik één geluk: het zijn allemaal stilstaande beelden. Ik kan rustig alles op mijn gemak gaan zitten bekijken. Als ik mij voorstel dat ik de werkelijkheid zou zien, die hele werelddol vol beweging en gedoe, dan zou ik er knettergek van worden. De hele levende wereld overzien is voor een mens niet te behappen.

Ik word als ouderwetse god trouwens wel vreselijk beetgenomen. Al die landen tonen op hun postzegels alleen maar de mooie en goede dingen van zichzelf. Wel 'mooie' portretten van Hitler bijvoorbeeld, maar over de Holocaust zie je niets. Lyrische portretten van Mao maar van al die miljoenen mensenlevens die hij op zijn geweten heeft...? Mooie postzegels van weidevogels in Nederland, maar dat die bijna uitgestorven zijn door giftige landbouw en veeteelt vermelden die fraaie zegels niet.

Dan pak ik mijn alziend oog en leg de wereld onder dat vergrootglas. Nu kan ik hoogmoed onderscheiden, hebzucht en genadeloze eerzucht. Zo goed is de mens nu ook weer niet in het camoufleren van zijn eigen ondeugden. Kartelrandjes blijken rafelrandjes, statieportretten de spiegels van opgeklopte ego's. Mooie landschappen foto's uit reisgidsen waar de vervuiling uit is geretoucheerd. Van zo'n kritische blik word ik niet vrolijk.

Ik stop ermee. Ik ben geen oude god en hoef al die ellende niet te zien. Onze eigen media bieden wat dat betreft al genoeg. Ik ga weer genieten van al het mooie en goede en hou daarbij Psalm 8 in het achterhoofd: 'U hebt hem (de mens) bijna een god gemaakt.' Een geruststellend woordje, dat 'bijna'.

René Romijn (1948) uit Drachten is gepensioneerd godsdienstleraar en dichter

Meditatie Wat het woord genade ons leert

'Om te verhinderen dat ik mezelf zou verheffen, werd mij een doorn in het vlees gestoken: ik word gekweld door een engel van Satan. Ik heb de Heer driemaal gesmeekt mij van hem te bevrijden, maar hij zei: 'Je hebt niet meer dan mijn genade nodig, want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.' 2 Korintiërs 12:7-9

door dr. René de Reuver

We leven in een tijd waarin kerken het moeilijk hebben, kleiner worden. Er is op veel plekken sprake van krimp. Je ziet dat heel veel gemeenten eigenlijk proberen de situatie wat in de greep te houden. Het mag ons toch niet uit de vingers glippen!

Maar van 'krimp' kun je zomaar in een 'kramp' komen. En voor je het weet, wordt je geloof verkramp. Terwijl geloof ons toch eigenlijk leert dat we ontspannen mogen leven.

Dat is nu net wat dat woord genade wil bewerken in onze levens. 'Aan mijn genade heb je genoeg', zo lezen we in de tweede brief van Paulus aan de Korinthiërs. Genade als kernwoord. Een diep woord, een breed woord. Een explosief woord ook, want als jij alles in je vingers probeert te houden, dan blaast dat woord 'genade' je het uit je handen.

Spiritueel

Paulus schrijft die zin, 'Aan mijn genade heb je genoeg', aan de huisgemeenten in Korinthe. In die tijd was men in Korinthe heel spiritueel. Hoe spiritueler je was, hoe meer je het geestelijk leven in de vingers had, hoe hoger je op de ladder stond. Tegen die achtergrond schrijft Paulus over zijn eigen ervaring. Ook een spirituele ervaring, maar hij beroept zich er niet op.

Integendeel zelfs. Hij zegt: 'Om mij niet te verheffen, is mij een doorn in het vlees gegeven.' Een doorn, een soort splinter. Wat dat precies is geweest? Sommigen zeggen: iets in

zijn oog, iets pijnlijks. Het was in ieder geval iets chronisch. Je kunt het woord dat Paulus gebruikt ook wel vertalen met het woord 'paal'. Een paal waar een misdadiger aan vastgebonden werd en vervolgens werd geeseld. En sommige uitleggers wijzen erop dat het woord dat Paulus gebruikt ook wel gebruikt werd voor een kruis.

Drie keer heeft Paulus gebeden of die 'doorn' niet weggenomen mag worden, schrijft hij. Drie keer, maar tevergeefs. Een zelfde ervaring komen we nog een keer tegen in de Bijbel. Jezus bidt in Gethsemané drie keer of de drinkbeker aan hem voorbij mag gaan. Maar hij moet die weg gaan.

Navolging

Die doorn in het vlees herinnert Paulus aan Jezus. Aan de weg die Jezus ging. Niet zijn geestelijke ervaring - hoe hoger, hoe beter; hoe meer grip, hoe meer je voorstelt - maar juist zijn kwetsbaarheid leert hem de weg van Jezus te gaan. De weg van de navolging.

Daár wil genade ons bij bepalen. Niet bij wat we hebben, maar bij wat we ontvangen. God die in zijn liefde naar mensen omziet, in Jezus ons voorgaat door het leven. Ons open maakt voor elkaar. Daar komt het op aan. Voor jezelf persoonlijk, voor ons als kerk. En daarom dat woord 'genade'. Daar hebben we genoeg aan. Om van en mee te leven.

dr. René de Reuver is de scriba van de generale synode van de Protestantse Kerk

Paulus verkondigt de leer van Christus te Rome, Claes Jansz. Visscher (II) (atelier van), 1643 - 1646

Leesrooster

Week 42, 11 t/m 17 oktober

zondag	Ezra 3:1-13
maandag	Ezra 4:1-16
dinsdag	Ezra 4:17-5:5
woensdag	Ezra 5:6-17
donderdag	Ezra 6:1-5
vrijdag	Ezra 6:6-12
zaterdag	Ezra 6:13-22

Week 43, 18 t/m 24 oktober

zondag	Matteüs 21:18-22
maandag	Matteüs 21:23-32
dinsdag	Matteüs 21:33-46
woensdag	Matteüs 22:1-14
donderdag	Matteüs 22:15-22
vrijdag	Matteüs 22:23-33
zaterdag	Psalm 110

Dorpskerkenbeweging

Stroomversnelling

'Ik vrees dat veel kleine kerken deze coronacrisis niet zullen overleven. Voor corona hielden we alles nog net in evenwicht, maar nu raken we elkaar kwijt, en dat gaat heel snel. Als een stroomversnelling.' We zitten nog even na te praten bij een kop koffie. We kwamen net terug van een afscheidsdienst. Het was een mooie dienst geweest, warm en betrokken, maar op allerlei manieren gekenmerkt door corona.

door Jolanda Tuma

Condoleren zonder handen geven, laat staan een arm om de schouder slaan. Her en der verspreid hadden we in de kerk gezeten, de helft van de kerkbanken was afgezet met wit-rood plastic lint. Er werd niet gezongen, daarvoor in de plek zagen we beelden van *Nederland Zingt* uit pre-coronatijd. Na de dienst waren alleen de kinderen en kleinkinderen naar de begraafplaats gegaan. Wij bleven wat verweesd op het kerkplein achter. De gebruikelijke ontmoeting bij koffie en koek na de gang naar het graf was om welbekende redenen niet mogelijk.

Somberheid

Met ons vijven waren we alsnog nog ergens koffie gaan drinken. Daar kwam het gesprek al gauw op kerk en corona. Als kerkenraads-lid van een kleine gemeente in Fryslân zag mijn gesprekspartner de toekomst van zijn kerk somber in. 'Onze kerk is te klein om op anderhalve meter diensten te houden. En we hebben geen goede internetverbinding, waardoor we ook online niet veel kunnen doen. De mensen die de boel draaiende hielden zijn voor een groot deel op leeftijd en zijn heel voorzichtig. En terecht. Maar dit betekent dat er veel niet meer kan. En doordat er geen diensten zijn is er ook geen ontmoeting. De verbinding is weg. Binnenkort nemen vijf kerkenraadsleden afscheid, er is nog niemand gevonden die het stokje over wil nemen. Dan blijven er vier over, dat is te weinig.'

Energie en gedrevenheid

De afgelopen decennia waren we wel gewend aan afnemende aantallen. Het was geen geheim dat het aantal gemeenteleden van traditionele kerken snel afnam. Maar dat was niet alleen negatief. De Dorpskerkambassadeurs die veel gemeenten opzochten vonden juist in kleine gemeenten een enorme energie en gedrevenheid. Soms leek het wel alsof juist de kleine kerken heel goed in staat waren om zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden.

Terwijl de grotere gemeenten soms wat moedeloos waren omdat er in plaats van twintig 'slechts' tien kinderen in de kerk zaten, leek het of de kleine kerken dit station allang waren gepasseerd en zich vooral richtten op zaken die wél mogelijk waren en waar men energie van kreeg: ontmoeting, omzien naar elkaar, betrokkenheid bij lokale instanties in de dorpen.

De deuren waren allang geopend en een kleine groep enthousiaste, vaak wat oudere, vrouwen en mannen droeg namens de kerk op een geweldige manier bij aan de leefbaarheid op het platteland en ontmoette elkaar bij de koffie na de dienst.

Maar sinds de uitbraak van corona is alles an-

ders. Ontmoeting, een arm om de schouder, iemand naar het ziekenhuis rijden, samen zingen, samen een geliefd persoon naar het graf brengen, het is allemaal van de kaart gevergd en de betrokkenheid van mensen bij de eigen kerk neemt heel snel af.

De kerken liepen al leeg, maar nu lijken zelfs de meest betrokken dragers van het gemeentewerk het af te moeten laten weten. En zeer voorstelbaar. Ouderen zijn kwetsbaar en daarom extra voorzichtig. De drempel voor de komst naar de diensten en bijeenkomsten wordt steeds hoger en daarmee de drempel naar een leven zonder kerk steeds lager. De vrees dat kleine kerken de coronacrisis niet zullen overleven is zeer reëel. We zitten in een stroomversnelling.

Fascinerend

Stroomversnelling. In gedachten zit ik weer even bij een van die stromende rivieren in de bergen die me altijd fascineren. Eindeloos kan ik naar het water kijken, naar de beweging, het geluid, de energie, de kracht van de stroomversnellingen en de stilte van de luwte waar het water even tot stilstand lijkt te komen. En ik vraag me altijd weer af: waar komt al dat water toch vandaan? Onvoorstelbaar dat het altijd blijft stromen, jaar in jaar uit.

Ik weet, er zijn veel bronnen die kleine stroompjes veroorzaken en die uiteindelijk samen komen in een steeds bredere rivier. Het water stroomt en stroomt en mondt tenslotte uit in de zee, maar het water keert op een of andere manier ook weer terug naar de bronnen van waaruit de rivieren weer worden gevoed. Eindeloos, eeuwig.

Als wereld en ook als kerk lijken we in stroomversnelling te zijn beland waarin niets meer is zoals het was. De vanzelfsprekende structuren zijn verdwenen en met houtje-touwtje proberen we de boel in stand te hou-

den, of worden nieuwe vormen gevonden die onder corona-omstandigheden werken. Een afscheidsdienst zonder een arm om de schouder, zonder zingen en met rood-wit lint was ondanks alles een zeer waardig afscheid van een zeer geliefd persoon. In een stroomversnelling moeten we roeien met de riemen die we hebben.

Luwte

Na een stroomversnelling volgt altijd een luwte in de rivier, een stilte na de storm. En hoewel we ons momenteel nog in een stroomversnelling bevinden is ook zeker dat de rust weer zal keren. Dat er andere tijden aan zullen breken, anders dan de tijd ván corona maar ook anders dan de tijd vóór corona.

De vrees is reëel dat oude vormen zullen verdwijnen, maar dat betekent niet dat de rivier verdwijnt, dat kerk en geloof zullen verdwijnen. De rivier blijft altijd stromen en als de loop van de rivier overgaat in de zee komt het water op een of andere manier weer terug in de bron van waaruit het weer gaat stromen. Of zoals iemand een keer opmerkte: 'als de kerk verlaten is, komt vroeg of laat iemand weer op het idee om een kaars aan te steken.' Kerk, geloof, religie zijn altijd in beweging, en soms wordt het je bang te moede als je ziet wat er allemaal gebeurt en wat allemaal kopje onder gaat, maar dan klinkt toch altijd weer ergens dat woord: 'God laat niet los wat Zijn hand begon'.

Maar vergeet dan niet die andere woorden: Uw wil geschiede (niet de onze); Uw naam worde geheiligd (niet de onze), Uw koninkrijk kome (niet de onze).

Jolanda Tuma was de eerste Dorpskerkambassadeur voor Noord-Nederland. Voor informatie over de Dorpskerkenbeweging kunt u contact opnemen met haar opvolger Mark Schippers, m.schippers@protestantsekerk.nl / (06) 15 17 93 63

Gastcolumn Jan-Dirk Wassenaar

Alsof ik uit de dood was opgestaan

'De wederopstanding des vlezes' – hoe we op dat onderwerp kwamen, weet ik niet meer, maar een hoogbejaarde man bij wie ik onlangs op bezoek was, zei erover tegen mij: 'Beste man, daar gelooft u toch zelf ook niet in? Dat kan helemaal niet.'

Ik was enigszins verbaasd, want ik kende hem als een gelovige, kerkelijke man. Ik antwoordde hem dat de wederopstanding des vlezes inderdaad ongelofelijk is, maar dat ik er wél in geloof. Hij zei: 'Onbegrijpelijk, zo'n intelligente man, die dat gelooft.'

Ik vervolgde: 'Maar wat moet ik dan preken bij uw begrafenis? Ik hoop trouwens dat ik dan uit Hellendoorn ben vertrokken of met emeritaat ben, want dan zit ik tenminste niet met dat probleem.'

Ter toelichting wees ik op wat de apostel Paulus in 1 Korintiërs 15: 14 geschreven heeft, namelijk dat onze verkondiging zonder inhoud is als Christus niet is opgewekt. En in vers 32 van hetzelfde hoofdstuk: 'Wanneer de doden toch niet worden opgewekt, kunnen we maar beter zeggen: 'Laten we eten en drinken, want morgen sterven we.''

Er was een bijzondere reden waarom ik bij de man op bezoek gegaan was: hij had corona gehad. Hij was toen een dag of wat 'van de wereld geweest.' Maar hij was er uiteindelijk goed doorheen gekomen. Hij zei zelf: 'Alsof ik uit de dood was opgestaan.'

Toen hij dat zei, begon ik te glimlachen, en hij had meteen in de gaten waarom. Uit de vergelijking 'Alsof ik uit de dood was opgestaan', die hij zelf uitgesproken had, was duidelijk geworden dat hij zoiets toch wel voorstelbaar vond.

Tegen de achtergrond van 'de wederopstanding des vlezes' van de man na de corona was er voor mij alle reden om het gesprek af te sluiten met dit psalmvers: '... bij de Here Here zijn uitkomsten tegen de dood.' (Ps. 68: 21) Niet te geloven, maar wel waar!

ds. Jan-Dirk Wassenaar is predikant van de Protestantse Gemeente Hellendoorn en vaste medewerker van Geandewei

Byldspraak - Willem Wilstra Eventide

Wy hiene in geweldige master yn de heechste klassen op 'e legere skoalle. Dy hie yn 'e smizen, dat it learen mear wie as allinne taal en rekkenjen. Hy brocht ús bygelyks ek hiele goeie natuerkunde by en proefkes biology. Sjonge en spylje - hy op 'e fioele-nifelje en films draaie (foar de grutte ruten kamen kartonnen platen) en skoalleradio mei de NCRV. En wy learden in Ingelsk fers: 'Abide with me'. No, dat haw ik witten ... mar nea ferleard. Sels myn jongere suster Harmke haw ik it bybrocht.

Pake en beppe wiene fjirtich jier troud en joegen in feest. Us heit wie de seremoanje-master en koe ek goed deklamearje. Ek wie der in muzykman oanlutsen mei in akkordeon om de fleur der yn te bringen. Heit hie al efkes mei de muzykman mûskoppe en dy koe sawol koartswyl as ernst spylje. Dus wy tegearre op it poadium, dat hie heit ús thús al ynseind! Wy hawwe twa fersen songen en de minsken klaptten omraak, mar neffens my koe net ien de wurden ferstean ...

ABIDE WITH ME - HEAR BLIUW MY NEI (Gesang 247)

*Abide with me; fast falls the eventide;
The darkness deepens; Lord with me abide.
When other helpers fall and comforts flee,
Help of the helpless, O abide with me.*

*Hold Thou Thy cross before my closing eyes;
Shine through the gloom and point me to the skies.
Heaven's morning breaks, and earth's vain shadows flee;
In life, in death, O Lord, abide with me.*

Fryske Bibeloersetting 'Swier, swanger of yn ferwachting?'

Wie Maria swanger, swier of yn ferwachting fan Jezus? Oer dizze en oare taalfragen wurdt op 30 oktober in stúdzjemiddei hâlden troch de stifting YKFE-FBO dy't dwaande is mei in nije Fryske Bibeloersetting

Ien fan de fragen is: nei hokker Frysk wurdt oerset: dat fan 'yn ferwachting' (in lienwurd út it

Hollânsk) of 'swier' (in lienwurd)?

De Stifting wurdt op 30 oktober elts in oar jochtsje. It b

(Nijmegen)

Akademy) dr. Lénart de Regt (Vrije Universiteit/United Bibel Societies), Nika Stefan MA (Fryske Akademy), Gerbrich de Jong MA (NHL-Stenden), prof.dr. Hans Van de Velde (Fryske Akademy/Universiteit Utrecht) en ds. Cor Waringa, oersetter Nije Testamint.

It ûnderwerp rekket net allinne de oersetters fan de Bibel, mar elts dy't dwaande is mei (de

takomst fan) it Frysk. De Stifting nûget dêrom minsken yn it ûnderwiis, de Provinsje, skriuwers/oersetters, kutuor

Helaas is deze bijeenkomst vanwege de aangescherpte coronamaatregelen inmiddels afgelast

skriuwers/oersetters, kutuor yntereseare lyieding fan de nije koroanamaatregels. Mei om dy reden is it needsaaklik jo kommen troch te jaan op wfbo@ykfe.frl.

De gearkomste op 30 oktober is fan 13.30 oant 17.00 oere yn de Martinitsjerke yn Frjentsjer, Breedeplaats 2. Jo kinne parkearje op it grutte parkearplak by de Albert Heijn, Leeuwarderweg 8A.

'Hâld de lofsang geande...' Kwartettekoar biedt him oan

Yn de measte tsjerken mei de gemeente troch de koroanamaatregels noch altyd net sjonge. Sûnt augustus besiket in tal tsjerken wol om mei groepkes fan rûchwei fjouwer minsken de lieten te sjongen yn 'e tsjinst. Lytsere tsjerken dy't net altyd sjongers hawwe yn harren fermidden, kinne no in berop dwaan op it Kwartettekoar.

It liket it bestjoer fan It Kwartettekoar in kâns om de tsjerken, wer 't gjin as te min sjongers binne, te helpen mei it sjongen fan de lieten yn de tsjerketsjinst. It is fansels net de bedoeling dat it in konsert wurdt, it hat inkeld as doel om stipe te jaan oan it sjongen yn tsjerke. Yn earste oanlis giet it meastentiids om ienstemmige lieten, mar de sjongers ha wol mooglikheden as d'r meer stimmen tagelyk klinke moatte. De tsjerken kin harren winks trochjaan oan it bestjoer fan It Kwartette-

koar. Dat sil dan besykje om in kwartet as in dûbelkwartet gear te stallen dy't helpe kinne om de lofsang yn de tsjerken geande te hâlden. De fjouwer as acht sjongers komme dan mei Fryske tsjerkelieten út Hertslach, Frysk lieteboek, Fryske Taizé en sykje de lieten út passend yn de tsjinst. De kosten binne 100 euro. Foarsitter Djoke Travaille is te berikken op (0517) 391 852 en djoketravaille@gmail.com

Geloofsgetuige

John Woolman

O, laten wij die de oorlog verklaren aan oorlogen en die erkennen dat wij alleen op God vertrouwen, in het licht wandelen en daarin onze bezittingen, waardevolle spullen, meubels en kleren bezien of zij mogelijk de zaden van oorlog voeden.

* 19 oktober 1720, Rancocas, New Jersey
† 7 oktober 1772, York (GB)

Tot ver in de achttiende eeuw was ondanks bewegingen van religieuze opwekking en intellectuele Verlichting slavernij volstrekt vanzelfsprekend. Ook voor de Quakers, de Vrienden van het Licht. Dat zij in de voorhoede kwamen van de strijd om afschaffing van slavenhandel en slavernij is voor een flink deel te danken aan John Woolman.

Geheel in Quakerstijl is zijn autobiografie doorspekt van getuigenissen over dromen en spirituele inzichten. 'Al voor mijn zevende raakte ik vertrouwd met de werken van Goddelijke Liefde'. Ongeveer 23 jaar oud kreeg hij veelvuldig 'verse hemelse openingen' over de zorgzame voorzienigheid van de Almachtige voor zijn schepping, de mens in het bijzonder. Hij was toen werkzaam bij een koopman. Die vroeg hem om een rekening te schrijven voor de verkoop van een zwarte vrouw. Een gewetensconflict! Slaven houden leek hem 'inconsistent' met christelijk geloof. Deze keer gehoorzaamde hij zijn chef nog. De volgende keer weigerde hij.

Woolman trouwde met een geloofsgenote en koos voor onafhankelijkheid door kleermaker te worden, goed te combineren met de publieke verkondiging die hij als zijn opdracht voelde. Na twee grote reizen door zuidelijker staten vond hij dat de extreme onderdrukking van veel slaven maar een duister schijnsel over het land liet hangen. Hij schreef *Enkele beschouwingen over het houden van negers*. Mannen en vrouwen zijn gelijkelijk geschapen naar het beeld van God. Christelijk geloof is een boodschap over vrijheid voor iedereen! En er ging hem ook een licht op over de positie van de oorspronkelijke bevolking van Amerika. Hij bezocht dorpen van Indianen, zette zich in voor het beperken van de verkoop van rum en ijverde voor een rechtvaardiger landpolitiek.

Kenmerkend was zijn consequente levenshouding. Hij reisde zoveel mogelijk te voet, at vegetarisch en droeg ongeverfde kleding (verfstoffen werden vervaardigd door slavenhanden). Bij oorlogen in 1755 met Fransen en Indianen weigerde hij belasting te betalen. Een keer liep hij weg van een diner toen bleek dat de zwarte bedienden slaven waren. Waarop de eigenaar beloofde hen vrij te laten. In 1772 voer hij naar Londen. De Quakers namen er een anti-slavernij-oproep op in hun jaarlijkse rondzendbrief. De rijke Londenaren waren onder de indruk geraakt van zijn oprechtheid. Kort erna overleed hij aan waterpokken. Zijn *Dagboek* verscheen postuum en is eindeloos herdrukt: een monument van Amerikaanse spiritualiteit.

Harmen Jansen

Cursus Theologische Vorming in Leeuwarden vanaf 8 oktober

Op 8 oktober gaat in Leeuwarden een nieuw blok van 9 avonden van de cursus Theologische Vorming van start. Theologie houdt zich bezig met grote vragen als: Wat is echt belangrijk in het leven? Welke idealen willen we nastreven? Waar-

door laten we ons inspireren? Wat betekent het om een zinvol leven te leiden? Dat zijn namelijk de vragen waar het ook over gaat in de tradities van de godsdiensten. Je leert op de cursus Bijbelteksten lezen en komt meer te weten over de wereld waarin ze zijn ontstaan. Ook maak je kennis met het werk van grote christelijke denkers en de achtergrond en betekenis van de liturgie en de rituelen van het christendom. Daarnaast maak je kort maar intensief kennis met de andere wereldgodsdiensten. Er gaat geen cursusavond voorbij of bij het bestuderen van de stof komt als vanzelf de actualiteit om de hoek kijken: welke keuzes wij maken en hoe houdbaar die zijn. Wat vooropleiding en voorkennis betreft zijn er geen eisen. Iedereen kan meedoen. Op 8, 22 en 29 oktober behandelt docent Hinke Post-Knol het Oude Testament. Op 5, 12 en 19 november is het thema 'Ethisk - Christelijke denkers over goed leven', met docent Adri Terlouw. Jan Finnema neemt op 26 november, 3 en 10 december: het Nieuwe Testament onder de loep. De lesavonden zijn steeds van 19.30 - 21.30 uur in één van de (coronaproof ingerichte) zalen van de Kurioskerk, Julianalaan 38. Deelname aan het hele blok van negen avonden kost 125 euro, inschrijven kan via een mail naar theologischevorming2.0@gmail.com. Meer informatie staat op theologischevorming.eu, ook over de vijf thema-avonden voor oud-cursisten en andere belangstellenden die in oktober en november worden aangeboden.

Jan H. Woudstra presenteert bundel *In Gedichten Gevangen*

Jan H. Woudstra (1963) uit Dokkum heeft op 26 september zijn tweede dichtbundel *In Gedichten Gevangen gepresenteerd*. Veel gedichten uit deze bundel zijn ontstaan als rouwverwerking na het overlijden van zijn vrouw Baukje in 2016. Het gedicht *Afstand* is eerder ook in *Geandewei* gepubliceerd. Een aantal gedichten is geschreven in het Fries. De gedichten zijn doorspekt met Geloof, Hoop en Liefde. De bundel telt 164 pagina's en kost 14,95 euro. Hij is verkrijgbaar bij de boekhandel of kan besteld worden door een mail te sturen naar InGedichten7@gmail.com. Woudstra is geboren en getogen in Leeuwarden, na zijn huwelijk vestigde hij zich in Dokkum. Hij is vader van 4 kinderen en pake van 4 klein-kinderen. Zijn eerste bundel *In Gedichten Verzonken* verscheen in september 2019.

Elias Annes Borger Een Jouster dorpsjongen die

Hij citeerde als driejarige als de Bijbel en mocht al naar de universiteit toen hij zeventien was. Op 12 oktober is het tweehonderd jaar geleden dat Elias Annes Borger overleed, een wonderkind uit Joure dat het schopte tot hoogleraar.

door Maurice C.J. Wielenga

In de vleckte Joure werd op 26 februari 1784 Elias Annes Borger geboren, als vijfde kind van Anne Kerstens Borger en Sibbeltje Tieleman. Hij groeide op in een zeer eenvoudig milieu. Zijn vader was koopman in dranken en zijn moeder was een lieve, intelligente en godsdienstige vrouw.

Elias zelf bleek ook zeer intelligent. Zijn vader vond het verstandiger voor hem om een vak te leren, maar door steun van bekwame meesters op school kwam hij uiteindelijk op de Rijksuniversiteit Leiden terecht, waar hij uitgroeide tot hoogleraar theologie en later Griekse literatuur. Hij zou aan deze Universiteit verbonden blijven tot zijn vroege dood in 1820.

Het Friese wonderkind

Van Elias is bekend dat hij als driejarige dremes al verhalen uit de Bijbel reciteerde. Zoiets verwacht je niet van zo'n jong kind; dat hoort thuis in de zandbak of in de speeltuin. Maar Elias was anders: hij was een wonderkind, net zo'n leergierig type als de Belgische jongen Laurent die tot vorig jaar op de Technische Universiteit van Eindhoven studeerde, terwijl hij nog maar negen was.

Elias was zijn klasgenoten natuurlijk ver de baas, maar hij trof het dat meester Hornstra zijn lesprogramma grondig voorbereidde en zijn pupil lessen gaf in geschiedenis, aardrijkskunde, godsdienstleer, wis- en natuurkunde en redeneerkunst. Elias werd daarna voorlezer op school.

Bij dominee Schlikker uit Langweer leerde hij Latijn en Grieks, op kosten van twee meelevende ooms. Zo leidde ds. Schlikker Elias Borger in vier jaar op om de universiteit in Leiden te bezoeken. Geld voor studie had hij niet, maar de toelatingscommissie gaf in 1801 toch groen licht aan de zeventienjarige.

Woordkunstenaar

In Leiden kwam hij onder invloed van de hoogleraren S.F.J. Rau en J.H. van der Palm, die hem vormden tot een graag gehoord woordkunstenaar, een redenaar pur sang. Elias zat in zijn studententijd volijverig over de boeken gebogen, van vier uur 's morgens tot elf uur 's avonds. Zijn stelregel - waarmee hij vaak nieuwsgierigheid wakte onder zijn medestudenten - was: 'Ik sil et ris besykje'.

Dissertatie uit de Galatenbrief

Elias koos als hoofdvak de Godsdienstwetenschappen koos. Hij studeerde ijverig en kon op 6 juni 1807 al promoveren tot doctor in de godgeleerdheid bij professor Van Voorst. Voor zijn dissertatie koos hij de Galatenbrief van Paulus. Dit proefschrift *Interpretatio Epistolae Pauli ad Galatas* maakte diepe indruk in de academische wereld, omdat het getuigde

van een enorme belezeneid. De politicus Thorbecke zou later memoreren: 'van zulke mensen wordt er maar één per eeuw geboren.'

Elias werd meteen aangesteld als lector, nog maar 23 jaar oud. Hij had de gave om zijn colleges duidelijk en eenvoudig te presenteren, zodanig dat hij ingewikkelde stof helder kon overbrengen op zijn studenten. Dat deed hij overigens niet in praalzucht, maar in bescheidenheid.

Als Elias een enkele keer voorging in zijn geboortedorp was de kerk barstensvol en moesten velen met een staanplaats genoegen nemen. Borger woog in zulke gevallen van tevoren zorgvuldig zijn preek, omdat hij niet te ingewikkeld over wilde komen op zijn ongetletterde hoorders. Elias sprak overigens het liefst in het Latijn en zijn memmetaal het Fries.

Hoogleraar

De Franse overheersing had vanaf 1795 stevige bezuinigingen met zich meegebracht. Daar leed de Leidse Universiteit ook onder. Een van de gevolgen was dat Borger niet kon worden aangesteld als hoogleraar. Tot zijn frustratie moest hij het doen met een buitengewoon hoogleraarschap. Pas na het vertrek van de Fransen in 1815 werd hij gewoon hoogleraar in de theologie. In 1817 volgde hij bovendien professor Wyttenbach op als hoogleraar in de algemene geschiedenis en Griekse letterkunde aan de Faculteit Geschiedenis en Letteren. Zo'n combinatie van vakgebieden komt in de wetenschap eigenlijk nooit voor, maar door zijn uitputtende kennis kon Borger het zich veroorloven.

In zijn oratie (rede bij de aanvaarding van het ambt) zei hij dat een onderwijzer in de geschiedenis verplicht was 'Gods bestuur en handelingen na te gaan en aan te wijzen.'

theoloog en dichter werd

Onder zijn studenten bevonden zich Guillaume Groen van Prinsterer en Johan Rudolf Thorbecke.

Huwelijksleven

Elias wist dat zijn moeder graag zag dat hij zou trouwen - hij was immers al bijna dertig. Een paar maanden na zijn dertigste verjaardag liet hij mems wens in vervulling gaan. Hij trouwde op 31 augustus 1814 met Abrahamina van der Meulen, een zeer begaafde en liefvallige vrouw. Daarbij sprak hij de dichtregel uit: 'Geliefde! 'k wil dien eed volbrengen, en valt mijn hart u immer af, dan moog de rechterhand verzengen die ik u dezen morgen gaf.'

Het huwelijk met Abrahamina duurde maar kort. Toen in juni van het daaropvolgende jaar zoon Petrus werd geboren, stierf de moeder enkele dagen later. Terwijl het land jubelde over de gewonnen Slag bij Waterloo, was Elias in zware rouw gedompeld. Twee jaar later, op 13 april 1819 trad Borger opnieuw in het huwelijk, nu met Cornelia Scheltema, een adellijke jonge vrouw uit Franeker. In februari 1820 werd hun een dochttertje geboren, dat kort na de geboorte stierf. Ook de moeder overleefde haar maar enkele dagen.

Worsteling in droefheid

Geestelijk en lichamelijk gebroken door deze nieuwe dubbele rouw, richtte Elias Borger zich tot filosofen als Schelling en Fichte, met de vraag: 'Welke troost kunnen jullie bieden

aan een mens in levensnood? Zo verheven jullie het vak van filosofie presenteren, zo zwak en weerloos zijn jullie, nu het gaat om een collega te troosten in de grootste ellende.'

De vrolijke en gulle Borger bestond niet meer. Toch hadden vrienden van hem hoop dat hij na een vakantie in Zeeland weer de oude zou worden. Hij keerde fit en ogenschijnlijk levenslustig in Leiden terug. Maar het bleek maar schijn te zijn. De glans van een leven waarin hij de wetenschap op de hoogste trede diende, was verworpen tot een geknakte bloem. Hij schreef in zijn dagboek: 'Iedere dag dat ik leef is gewonnen. Met moeite en tranen doorgesloofd.'

Acht maanden na de dood van zijn vrouw en dochter zakte Borger tijdens een vergadering in Amsterdam in elkaar. Hij stierf op 12 oktober 1820, slechts 36 jaar oud. Zijn dood kwam als een diepe schok. De dichter Henricus Tollens sprak aan het graf op de begraafplaats in Katwijk de woorden: 'Een wondere star, die schitterend heeft geblonken, zo ongemeen van pracht, zo heerlijk in 't gezicht.'

Inderdaad, het leven van Elias Annes Borger heeft als een ster geblonken met een heldere glans. De 36 jaren van zijn aardse leven zijn van eminente betekenis geweest, maar het mooiste voor hem zou nog komen. Het leven van Borger eindigde niet in een zwart gat: hij werd opgenomen in de eeuwige tenten waar altijd vreugde is.

Maurice C.J. Wielenga uit Joure is publicist en een vaste medewerker van Geandeweï

Pentekening van Elias Annes Borger, foto: Wim van der Veen Leeuwarden

Diversen

Jeugdmeeting Ureterp op 25 oktober te volgen in drive-in

GKV De Levensbron in Ureterp houdt op zondagavond 25 oktober een jeugdmeeting met als thema 'Vol van Bevrijding', met als spreker Dick Welfing. De ontmoeting is te volgen in de kerkzaal, maar vanwege de coronamaatregelen is er ook een drive-in-parkeerplaats. In beide gevallen is opgave verplicht via delevensbronureterp.nl/9-uncategorised/30-jeugdmeeting. De avond begint om 19.30 uur.

Online verkendagen over pionieren als kerk

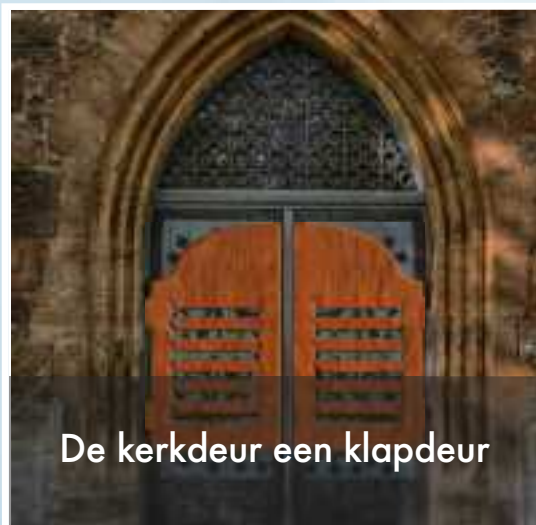

Pionieren als kerk, hoe doe je dat? In oktober begint een nieuwe ronde online verkendagen. Deelnemers worden breed geïnformeerd en horen de laatste ontwikkelingen op pioniersgebied. Een van de trainers is Rob van Mourik van Kliederkerk Spijkenisse. Als beginnende pioniersplek hoef je niet alléén het wiel uit te vinden. „Je krijgt steun vanuit de landelijke kerk, een training en coaching,” vertelt Rob. Dat begint met een online verkendag. Hier krijg je allereerst alle basisinformatie over het starten van een pioniersplek en kun je hier vragen over stellen. Tijdens de sessies worden ook ervaringen en ideeën uitgewisseld. De verkendagen zijn op 28 oktober, 3, 10 en 19 november. Voor alle bijeenkomsten geldt dat er een middagsessie van 16.00 tot 17.00 is voor predikanten en kerkelijk werkers, en een avondsessie van 20.00 tot 21.00 voor geïnteresseerde kerkenraadsleden en gemeenteleden. Aanmelden kan via <https://www.protestantsekerk.nl/evenementen/online-verkendagen-pionieren/>

Kerk in Actie zoekt vrijwilligers voor collecte in week 48

Voor het eerst in haar geschiedenis organiseert Kerk in Actie een landelijke huis-aan-huiscollecte. De collecte wordt gehouden van 29 november - 5 december. Doel van de collecte is hulp aan vluchtelingenkinderen in Griekenland. Kerk in Actie zoekt collectanten voor meer dan zeshonderd plaatsen in Nederland. Als collectant gaat u in de collecteweek in uw eigen woonplaats (of wijk) langs de deuren om te collecteren voor Kerk in Actie. In hoeveel straten u collecteert, overlegt u met uw collectecoördinator. U bepaalt zelf hoeveel tijd u erin steekt. Opgeven kan via kerkinactie.nl/huisaanhuiscollecte.

VOLGENDE KEER in G eandewei

De kerkdeur een klapdeur

De bijl ligt al aan de wortel van de boom

De sokken fan dûmny

